

LÄRARHANDLEDNING

MALIN WEDSBERG

YUMI & TOMU

I SPELMÄSTARENS HÄNDER

YUMI & TOMU • GUSTAF LORD
MARIA FRENSBORG

BONNIER
CARLSEN

INTRODUKTION

Yumi och Tomu är två youtubers med syftet att göra roliga filmer med snällare tilltal än mycket annat som finns på Youtube. Kanske känner dina elever redan till dem och deras fantasivärld, där de flesta av karaktärerna är snälla. Men här finns också den onda Spelmästaren.

I boken *Yumi & Tomu. I Spelmästarens händer* har Yumi och Tomu hämtat inspiration från sin youtubekanal, men boken är fristående.

Den här handledningen vänder sig till dig som undervisar i åk 1-3. Den innehåller övningar som ska hjälpa dig att få dina elever att utveckla sin läsförståelse, och därmed sin läslust, genom att arbeta med ordförståelse, träna på att använda läsförståelsestrategier och att göra textkopplingar. Här finns också skriv- och bilduppgifter och lekar.

Yumi & Tomu. I Spelmästarens händer passar även bra att ha som grund när ni diskuterar nätvanor och nätmobbing.

Hörru Boksnoken ... Det är vi som är Yumi & Tomu.

YUMI & TOMU är youtubers från Uppsala som blivit omåttligt populära. Genom att göra roliga och kärleksfulla kortfilmer på nätet vill de skapa underhållning för barn, med snällare tilltal än mycket annat som finns på Youtube. Och av de många hundratusentals följare de har så är det lätt att konstatera att de lyckats.

MARIA FRENSBORG är bosatt i Uppsala, i ett pappfärgat hus med två barn och en man. Innan hon blev författare på heltid arbetade hon som gymnasielärare i svenska och engelska. Hon debuterade med barnboken *Ellen, Sorken och hemligheten* 2012 och har sedan dess skrivit en mängd barn- och ungdomsböcker.

GUSTAF LORD är illustratör, animatör och extraknäcker emellanåt som konstnär. Han är född och uppvuxen i Göteborg men sedan 2008 verksam i Gävle. Gustaf har illustrerat läromedel, serier, barnböcker och skivomslag samt formgivit över 300 tapetmönster för olika varumärken.

LÄSFÖRSTÅELSE

Exempel på läsförståelsestrategier kan vara att förutspå handlingen, utreda nya ord och uttryck, ställa frågor till texten, klargöra otydligheter och sammanfatta textinnehåll. Men kom ihåg, det är textens innehåll som är det viktiga, inte själva strategin. Fokus ska ligga på textens innehåll.

Textkopplingar är också ett utvecklande arbetssätt för att göra texten tydlig för eleverna. Under läsningen stannar man upp och jämför texten med andra liknande texter – text till text-koppling, jämför texten med egna erfarenheter – text till mig själv-koppling, jämför texten med världen utanför – text till världen-koppling.

Det är du som pedagog som introducerar och modellerar. Ett exempel på att modellera kan vara att ”tänka högt”, att berätta för eleverna hur Du tänker och känner när ni läser en text. Lärare och klass har en dialog om textens innehåll. Textsamtalen ska vara strukturerade och tydliga, alla ska kunna delta på sin nivå.

Läs högt och läs i par, diskutera och reflektera tillsammans! Vikten av gemensam läsning och högläsning kan inte nog betonas. Genom de gemensamma läsupplevelserna får eleverna verktyg som de sedan kan använda i det egna läsandet.

Alla övningar i handledningen delas in i vad man kan göra före läsningen, under läsningen och efter läsningen.

Läsförståelsefrågorna är indelade i:

- *På raderna* – svaret står i texten.
- *Mellan raderna* – här handlar det om att kunna dra egna slutsatser och läsa ”mellan raderna”.
- *Bortom raderna* – här tänker man själv vidare och reflekterar över texten.

Läsförståelseövningar hittar du under varje kapitel.

FÖRE LÄSNINGEN

UNDERSÖK BOKOMSLAG OCH TITEL

Börja med att tillsammans undersöka bokens omslag. Titta på bilden, läs titeln. Vad tror ni boken kommer att handla om? Be eleverna att motivera sina svar, t.ex. genom att du modellerar och motiverar varför du tycker och tror så eller så eller fråga ”Varför tror du det?”, ”Hur tänker du nu?”

På omslaget står det fyra namn: Yumi & Tomu, Gustaf Lord och Maria Frensborg. Varför står de namnen här? Vilka är de?

Förbered läsningen inför varje kapitel genom att gå igenom svåra ord och uttryck – se nedan under respektive titel. Men tänk också på att vissa ord förklaras bäst i sitt sammanhang och kan vara bättre att ta upp UNDER läsningen.

UNDER LÄSNINGEN

GÖR TEXTKOPPLINGAR

Vid högläsning, stanna upp vid lämpliga tillfällen och gör kopplingar till:

- **andra texter:** Påminner det här om något annat vi läst?
- **elevernas egna erfarenheter:** Vad känner vi igen från t.ex. tv-program, tv-spel, youtube och youtubers?
- **världen utanför:** Vad får berättelsen oss att tänka på om världen utanför? Har eleverna egna telefoner och skickar sms? (eller andra text/bild-meddelanden t.ex. snapchat). Vad skriver de till varandra? Vad gör de på sina paddor?
Ta även upp frågor som näthat och nätmobbing (se mer under rubriken *Bra att veta som lärare*). Hur viktigt är det med lajks? Varför ger man lajks?

Läser barnen självständigt, arbeta på samma sätt och diskutera t.ex. efter varje kapitel eller ett stycke i kapitlet som du förutbestämt.

- Be eleverna stanna upp i sin läsning om det är något de inte förstår och fråga dig eller en kompis.
- Be eleverna ringa in (alternativt skriva dem eller räcka upp handen för att fråga) ord som är svåra att läsa eller förstå och diskutera dem allt eftersom.
- Be eleverna att pröva läsa om en mening eller ett stycke de inte förstod.

EFTER LÄSNINGEN

Låt eleverna svara på läsförståelsefrågorna, se nedan. Låt eleverna formulera egna frågor. Diskutera frågor och svar tillsammans. Många av de öppna frågorna har inga givna svar utan finns där för att väcka tankar och göra reflektioner ihop i klassen och leder också till fortsatta diskussioner. Vid de frågor som passar extra bra att samtala kring och diskutera finns en **röd textrad**.

Låt eleverna sammanfatta texten. Prata tillsammans om hur den började, vad som hände sedan och hur den slutade. Detta kan vara ett enskilt kapitel, men även hela boken när ni läst klart.

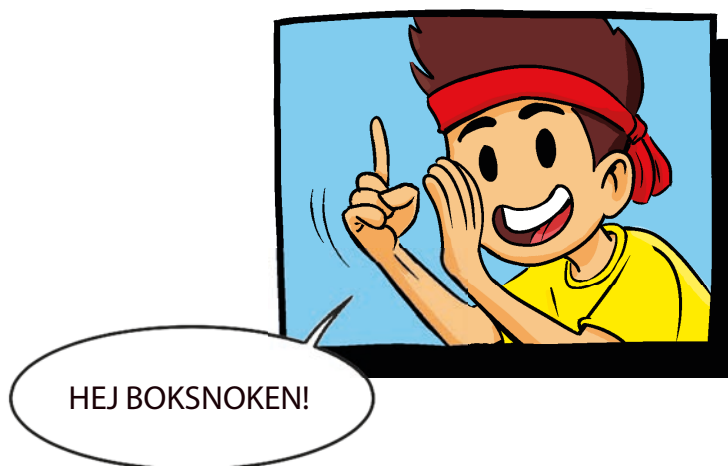
Prata även här med eleverna om vad nätmobbning innebär och att om man blir utsatt ska man alltid prata med en vuxen. Se vidare under rubriken *Bra att veta som lärare*.

BERÄTTELSEN

Yumi och Tomu är bästa kompisar och tillsammans lägger de upp roliga och knasiga videos på nätet. När någon börjar skicka taskiga meddelanden och bilder bestämmer de sig för att ta reda på vem det är. Spåren leder till den elaka Spelmästaren som verkar vara beredd på att göra allt för att få tag på Yumis och Tomus alla lajks.

BOKSNOKEN

Tomu inleder berättelsen med att tala direkt till läsaren. Det här återkommer på flera ställen där Tomu ber läsaren, Boksnoken, om hjälp att reda ut problem och klara utmaningar. Vid högläsning är det här perfekta tillfällen att stanna upp lösa uppgifterna tillsammans. Tomus direkta tilltal engagerar och fångar även upp elever som kan ha tappat koncentrationen.

SVÅRA ORD OCH UTTRYCK

KAPITEL 1 – EN OVÄNTAD UPPTÄCKT

totalt, golvmopp, fnyser, ”ekar tomt”, anonyma, granskar, föremål, industriområdet, bråte, skeva, snokar, villospår

KAPITEL 2 – RACKARNS BANANER

disiga, skymtar, provrör, travar (med betydelsen högar), laboratorium, pryl, ”rädslan rinner snabbt undan”, becksvalt mörker, yngling, fjäsk, ”den gubben gick inte”, radioaktiva, ”allt är inte solsken som strålar”, glin, nyllen, ”osar fara”

KAPITEL 3 – SPELMÄSTARENS KONTROLLRUM

lysrör, ”kastar ett vasst sken”, kontrollpanel, dova ljudet, motvilligt, gripklo, ”sprudlande språng”, ”stackars kraken”, kablar, mackapär, ”pipa tillbaka” (med betydelsen åka tillbaka”, rökta (med betydelsen körda)

KAPITEL 4 – I SPELMÄSTARENS HÄNDER

bekämpningsmedel, ”på banan”, gäll, siluett, hypermodifierade, eliminera, skrumprar, ventilen

KAPITEL 5 – INGEN VÄG UT

ventilationstrumman, blänket, ömmar, spjälorna, slokar, ”ingen av dem rör en fena”, traskar, hoppet sjunker, munstycke, svaja, ”era kräk”, finkan,

KAPITEL 6 – LAJKS ÄR INTE ALLT

usla, ”trampar runt som en otålig hundvalp”

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

KAPITEL 1 – EN OVÄNTAD UPPTÄCKT

- Yumi och Tomu får både snälla kommentarer och taskiga meddelanden på sina telefoner. Hur tänker de som skriver snällt? Hur tänker de som skriver elakt? Vad tror du? (bortom raderna) **DISKUTERA TILLSAMMANS**
- Har du varit med om att någon varit elak mot dig på nätet. Hur kändes det? Vad gjorde du? (bortom raderna)
- Vad tycker du är ok att skriva till varandra i chattar (t.ex snapchat) spel och sms (bortom raderna) **DISKUTERA TILLSAMMANS**
- Tomu tror först att det är någon som går i sexan som skickar taskiga meddelande, Yumi tror att det kan vara en vikarie. Varför misstänker de en sexa och en vikarie tror du? (mellan raderna)
- Varför finns det inga bevis på vem som eller vilka som är skyldiga? (på raderna)
- Yumi och Tomu har många följare. Följer du några youtubers? I så fall vilka? Varför just dem? (bortom raderna) **DISKUTERA TILLSAMMANS**
- Vad är Pandai-högkvarteret för ställe? (på raderna)
- Titta på bilden på s. 13 och beskriv Pandai-högkvarteret. Vad finns det för saker där? Hur kan man se att det är Yumi och Tomu som håller till där?
- BOKSNOKEN – Hittade du Yumis laddsladd? Var?
- Läs tillsammans kommentarerna på s. 15 och skriv egna kommentarer. Hur och vad kan man skriva så att det blir kul och positivt? **DISKUTERA TILLSAMMANS**
- Titta tillsammans på bilden på s.17. Hur kan Yumi och Tomu se att bilden är tagen på en skrotcentral?
- Hur tar sig Yumi och Tomu in på skrotcentralen? (på raderna)
- Vad är det som Yumi och Tomu letar efter på skrotcentralen? (på raderna)
- Varför finns det så många insekter, som spyflugor, bland allt skrot? (bortom raderna)
- Hur kommer Yumi och Tomu på att de ska dra i elefantens svans? (mellan raderna)
- BOKSNOKEN – Vågar du hänga med ner i hålet? Vad tror du finns där?

Efter det här kapitlet passar det bra att jobba vidare med övningar under rubriken Skrivuppgifter.

KAPITEL 2 – RACKARNAS BANANER

- Varför nyser och hostar Yumi och Tomu nere i grottan? (mellan raderna)
- Hur beskriver Yumi och Tomu att det luktar illa i grottan? (på raderna) Kom på egna ord, uttryck och liknelser för att beskriva äcklig lukt. (bortom raderna)
- Vad är det som gör att Yumi tror att de är i ett laboratorium? (på raderna)
- Vad är en ”motorskalare”? (på raderna) Kom tillsammans på andra verktyg/redskap som man kan kombinera/sätta ihop och få fram ett nytt.
- Hur kommer det sig att Yumi och Tomu blir rädda för en liten mus? (på raderna)
- Yumi härmar Tomu och pratar med bebisröst. Varför gör hon det? (mellan raderna) Hur låter man när man pratar med bebisröst?
- Varför vill Yumi och Tomu att det ska bli mörkt igen när strålkastaren tänds i grottan? (mellan raderna)
- Hur gjorde Spelmästaren för att locka Yumi och Tomu till grottan? (på raderna)
- Hur försöker Tomu få Spelmästaren på andra tankar? (på raderna)
- Hur kan stegen som stod vid takluckan ha försvunnit? (mellan raderna)
- Vad ska Spelmästaren med fem radioaktiva bananer till? (på raderna)
- BOKSNOKEN – Hittade du bananerna? Var?
- Spelmästaren vill få mest likes av alla på den här planeten. Tror du han kommer bli gladare eller snällare om han får det? Varför tycker han att det är så viktigt med många likes? **DISKUTERA TILLSAMMANS**
- Yumi och Tomu tassar ”på lätta fötter”. Vad menas med det? Visa! (bortom raderna)
- Titta på bilden på s. 39 och beskriv Spelmästarens lajksmaskin. Hur kan man se att det är en maskin som skapar lajks och vilken typ av lajks? (läs texterna)
- BOKSNOKEN – Varför tror du att Tomu vill att du ska knacka på dörren? Hur kommer det att lura Spelmästaren? (mellan raderna)

Efter det här kapitlet passar det bra att göra experimentet med skuggfigurer, under Skrivuppgifter.

KAPITEL 3 – SPELMÄSTARENS KONTROLLRUM

- Vad är ett kontrollrum? Kan du komma på andra ställen där det finns kontrollrum? (bortom raderna)
- Titta på bilden på s. 44-45 och läs på skyltarna. Vilka olika funktioner finns det på kontrollpanelen? (på raderna) Vad tror du händer om man trycker på de olika knapparna? (bortom raderna)
- Varför tycker Yumi att det är Tomus fel att de hamnat hos Spelmästaren? (mellan raderna)
- Varför blir Tomu så sugen att trycka på den röda, blanka knappen? Och vad händer när han trycker på den? (på raderna)
- Varför vill Yumi att de ska stanna kvar i underjorden? (på raderna)
- ”Det som inte kan lösas med ett geléhallon i munnen, det kan inte lösas alls” – ett Yumi-ordspråk. Vad är egentligen ett ordspråk?
- Titta på bilden på s. 50. Vad är det för små dockhuvuden som ligger bredvid papperskorgen? Vad har Spelmästaren gjort med dem och varför?
- Yumi och Tomu hittar listan med Spelmästarens plan. Hur tror du att Spelmästaren ska gå tillväga för att klara av allt på listan? Hur ska Yumi och Tomu kunna stoppa honom?
- Vad hittar Yumi och Tomu mer för ledtråd? Hur kan den ledtråden göra att de kommer vidare? (på raderna)
- BOKSNOKEN – Hittade du sifforna? Vilka är det?

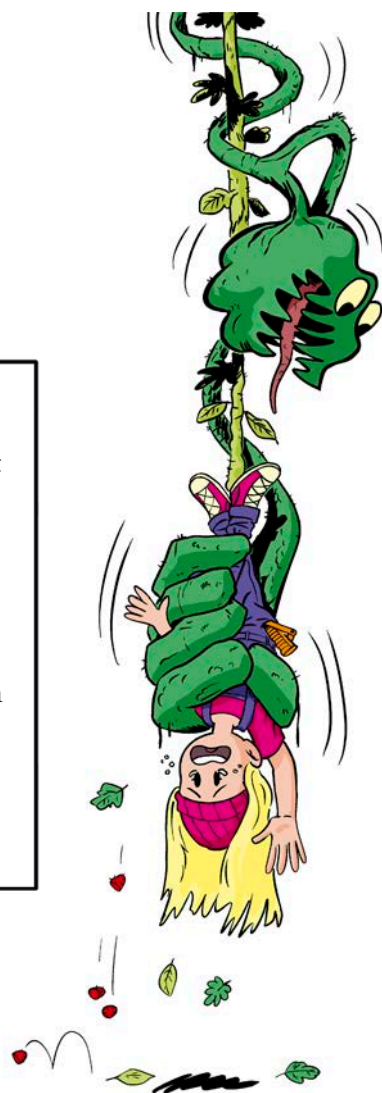
KAPITEL 4 – I SPELMÄSTARENS HÄNDER

- Titta på bilden på s. 57. Vad är det i påsarna som Tomu hamnat bland?
- Vad är ett växthus? Varför finns det bekämpningsmedel där? (bortom raderna)
- Varför vill inte Yumi och Tomu smaka på något i växthuset? (mellan raderna)
- Hur kommer det sig att Yumi inte bryr sig om Tomus varningar? (på raderna)
- Finns det köttätande växter på riktigt? Ja faktiskt (men de äter inte korv eller pannbiff). Läs mer i rutan nedan.
- Varför visar sig inte Spelmästaren på riktigt tror du, utan bara på en skärm? (mellan raderna)
- Vad gör Spelmästarens växter för att han ska få fler följare? (på raderna)
- Vad menar Yumi när hon säger till Spelmästaren ”Skaffa dig ett liv istället för att jaga följare”? (mellan raderna) **DISKUTERA TILLSAMMANS**
- Hur kommer det sig att Yumi och Tomu inte märker att växterna försöker fånga dem? (på raderna)
- Nu får Yumi och Tomu användning för motorskalaren. Hur? (på raderna)
- Vad tror du hade hänt om Yumi och Tomu inte hade haft motorskalaren? (mellan raderna)
- Varför skrumpnar växterna ihop när Tomu sticker hål i tanken med bekämpningsmedel? (mellan raderna)
- Yumi och Tomu flyr genom en ventil. Vad är en ventil för något? Varför finns det ventiler i hus? (bortom raderna)

KÖTTÄTANDE VÄXTER

Köttätande växter är växter som fångar små djur, oftast insekter. Det finns cirka 500 olika arter av köttätande växter i världen, i Sverige finns det 50. Ofta lever de i sumpområden eller i vatten.

Smådjuren fångas på flera olika sätt. Några köttätande växter har till exempel ett slags hår som avskräddar slem och där insekter och smådjur fastnar. Sedan sluter sig bladen långsamt kring dem. Andra köttätande växter har håligheter som insekterna fångas i.

KAPITEL 5 – INGEN VÄG UT

- Varför känner sig Tomu som en mullvad när han kryper i tunneln? (mellan raderna)
- Varifrån kommer Spelmästarens röst som Yumi och Tomu hör när de kryper i tunneln? (mellan raderna).
- Varför är det så viktigt att Spelmästaren inte kommer åt Yumis och Tomus följare? (på raderna)
- BOKSNOKEN – Hittade du vilken väg Yumi och Tomu ska ta i tunneln för att hitta fången? Var det höger eller vänster?
- Vad är det i hinken som hänger ovanför fångens huvud? (på raderna)
- Varför hänger den hinken där? (mellan raderna)
- Varken Yumi eller Tomu vill gå först in till fången i cellen. Varför? (mellan raderna)
- Vad är en fågelskrämma (lyssna på ordet)? När och var kan man se fågelskrämmor? (bortom raderna)
- Varför har Spelmästaren placerat en fågelskrämma i fängelsehålan? (mellan raderna)
- Vad menar egentligen Spelmästaren med att Yumi eller Tomu är ”lättlurade som vällingbarn”? (mellan raderna)
- Vad IRL en förkortning av? Vad betyder det? (bortom raderna)
- BOKSNOKEN – Vad tror du hade hänt med Yumi och Tomu om du inte hade skakat boken?
- Vad erbjuder Spelmästaren Yumi och Tomu om de släpper ut honom? (på raderna)
Varför tar Yumi och Tomu inte emot det? (mellan raderna)
- Yumi och Tomu blir äntligen fria. Hur känner de sig? (mellan raderna)

DISKUTERA TILLSAMMANS

Efter det här kapitlet passar det bra att:

- *följa fler spår i labyrinter.*
- *leka ”Sten, sax eller påse”.*
- *jobba vidare med förkortningar som tillhör sms- och chattspråk.*

KAPITEL 6 – LAJKS ÄR INTE ALLT

- Tomu tycker att de ser ut som ”galna troll som duschat i köttfärssås”. Beskriv hur Yumi och Tomu ser ut med egna ord.
- Yumi och Tomu behöver varandra för att lyckas fly från Spelmästaren. På vilka sätt hjälper de varandra? (på raderna)
- Tomu menar att de inte hade klarat sig ensamma, att de behövde varandras hjälp. Kan du komma på när du och dina kompisar/när ni i klassen samarbetade för att nå något tillsammans, som ett lag? Varför är det bra att samarbeta? (bortom raderna)

DISKUTERA TILLSAMMANS

- Hur hjälpte du – BOKSNOKEN – till att rädda Yumi och Tomu (på raderna)
- Tomu menar att Spelmästaren bara tror att livet handlar om att få många lajks. Vad kan vi människor göra när vi ses IRL som man inte kan göra på nätet? Hur skulle man kunna få Spelmästaren att förstå att lajks inte är allt? (bortom raderna)

DISKUTERA TILLSAMMANS

- Vad menar författarna med ”tre långa minuter”? Är inte en minut alltid lika lång? (mellan raderna)
- Yumi trampar runt som en otålig hundvalp. Hur gör man då? Visa varandra!
- Vad är det för speciellt med blomman som Tomu ger Yumi? (på raderna)

KAPITEL 7 – SLUTET ... ELLER?

- Hur tror du att Spelmästaren kom loss? Och vart kan han ha tagit vägen?

FUNDERA ÖVER OCH DISKUTERA VIDARE:

- Vad är skillnaden mellan att skriva elaka saker på nätet och att säga det IRL, när man möter någon?
- Vad ska du göra om någon är elak mot dig på nätet? Vad ska du göra om du får veta att någon annan blivit utsatt för näthat? **DISKUTERA TILLSAMMANS**

*Här hittar du information och länkar nedan under rubriken **Bra att veta för dig som lärare.***

- Hur kan du göra för att andra ska må bra på nätet? **DISKUTERA TILLSAMMANS**

Återknyt gärna här till de första frågorna till KAPITEL 1.

SKRIVUPPGIFTER

LÅT ELEVERNA CHATTA PÅ LÅTSAS GENOM ATT:

- skriva positiva kommentarer till Yumi och Tomu.
- skriva till Spelmästaren och förklara att han kränker Yumi och Tomu, att det inte är ok. Här kan de också ge förslag till Spelmästaren vad han ska göra för att bli omtyckt och få egna lajks.
- chatta med varandra två och två om ett givet ämne och sedan läsa upp varandras chattar för klassen.

Lista tillsammans ord och förkortningar som tillhör sms- och chattspråk. Prata om skillnaden mellan språket på chattar/sms och skriftspråk.

aka = also known as (även känd som)

btw = by the way (förresten)

cs = ses

d = det

e = är

l8r = later (senare)

lol = laughing out loud (skrattar högt)

lr = eller

p&k = puss och kram

ql = kul

r = är

rotflol = Rolling on the floor laughing out loud (Rullar runt på golvet och skrattar högt)

å = och

GÖR SKUGGFIGURER

Passar bra att göra efter KAPITEL 2 – RACKARNES BANANER – där Yumi och Tomu blir skrämde av ett monster som visar sig vara skuggan av en liten mus.

Gör skuggfigurer med händerna. Håll upp en hand eller båda händerna för ljuset från en ficklampa. Då bildas en mörk bild av en hand på väggen. Prova er fram och skapa egna figurer eller sök på internet där det finns en mängd tips på olika skuggfigurer man kan göra. Rör er och se hur skuggan blir större när man går närmare med ficklampan, och mindre när man går längre bort.

BILDUPPGIFTER

Yumis och Tomus ansikten har inga näsor. Jämför dem med emojis.

Rita egna! Låt eleverna fantisera fritt och skapa nya emojis.

Läs tillsammans texten på s. 74 där fängelsehålan beskrivs. Låt eleverna rita rummet.

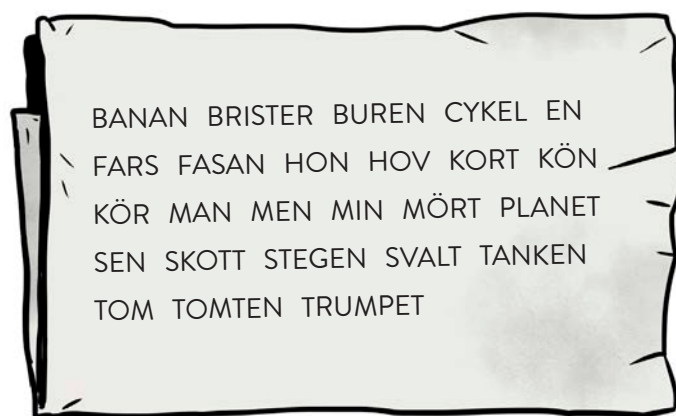
LEK MED ORD

”Rackarns bananer” är Tomus favorituttryck. När använder han det och hur?

Ordet ”banan” förekommer också i texten med andra betydelser än en frukt. Dels som bana i ett spel, dels när Tomu är ”på banan” = är ok igen. Och här uttalas det annorlunda.

Låt eleverna leta efter ordet ”banan” i texten och prata tillsammans om de olika betydelserna.

Finns det fler ord som stavas likadant, men låter olika och har olika betydelser? Sätt in orden ni kommer på i meningar. Här får ni lite hjälp:

STEN, SAX ELLER PÅSE

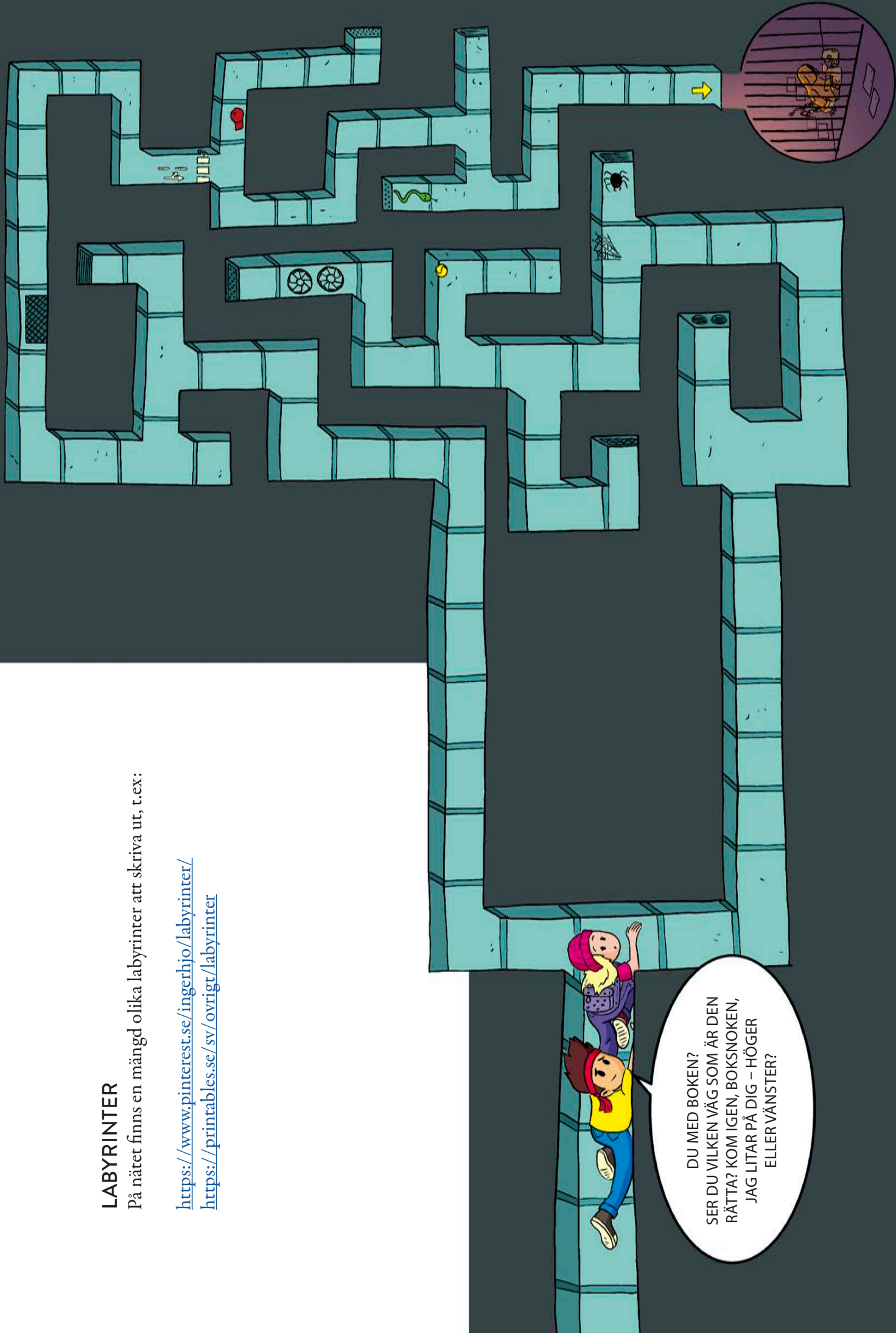
Eleverna tävlar mot varandra två och två genom att slå varsin knuten hand i luften tre gånger. Vid tredje gången formar de sina händer till någon av de tre sakerna: sten (en knuten hand), sax (sträcker ut sitt pek- och långfinger) eller påse (öppnar och sträcker fram en oknuten hand). Saxen vinner över påsen, påsen vinner över stenen och stenen vinner över saxen.

LABYRINTER

På nätet finns en mängd olika labyrinter att skriva ut, t.ex:

<https://www.pinterest.se/ingerhjo/labyrinter/>

<https://printables.se/sv/ovrigt/labyrinter>

BRA ATT VETA FÖR DIG SOM LÄRARE

Näthat är inte okej!

Gå in på *Statens medieråds hemsida*. Där hittar du information, stöd och råd till barn och unga som utsätts eller ser någon annan utsättas. Här listas myndigheter och organisationer som kan ge mer information, stöd och råd samt också ta emot anmälningar.

<https://www.statensmedierad.se/pedagogiska-verktyg/tema-utsatthet-pa-natet>

Lajka är en digital plattform om ungas hälsa på nätet. Här hittar du material för att skapa en bättre nätvardag:

<https://lajka.prinsparetsstiftelse.se/>